

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Saulė Mačiukaitė-Žvinienė

**NEVYRIAUSYBINĖS ORGANIZACIJOS BALTIJOS ŠALYSE: ĮTAKA
DEMOKRATIJAI**

Daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas (03S)

Vilnius, 2008

Daktaro disertacija buvo rengta 2003-2008 m. Mykolo Romerio universitete.

Mokslinis vadovas: prof. habil.dr. Vygandas Kazimieras Paulikas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03S)

Daktaro disertacija ginama Mykolo Romerio universiteto Vadybos ir administravimo mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas:

Prof. habil.dr. Stasys Puškorius (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03S)

Nariai:

Doc. dr. Arūnas Augustinaitis (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03 S)

Prof. habil.dr. Vladislovas Domarkas (Kauno technikos universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03 S)

Prof. habil. dr. Vygandas Kazimieras Paulikas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03 S)

Doc. dr. Alvydas Raipa (Kauno technikos universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03 S)

Oponentai:

Doc. dr. Šarūnas Liekis (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai, 02 S)

Prof. habil. dr. Borisas Melnikas (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, socialiniai mokslai, vadyba ir administravimas, 03 S)

Disertacija bus ginama viešame Vadybos ir administravimo krypties tarybos posėdyje 2008 m. kovo 12 d. 14 val. Mykolo Romerio universiteto I-414 auditorijoje

Adresas: Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva.

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2008 m. vasario 12 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo (Gedimino pr. 51, Vilnius) ir Mykolo Romerio universiteto bibliotekose.

MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY

Saulė Mačiukaitė-Žvinienė

**NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN THE BALTIC STATES: IMPACT ON
DEMOCRACY**

Summary of the Doctoral Dissertation
Social Sciences, Management and Administration (03S)

2008 Vilnius

The doctoral dissertation was performed in the period 2003-2008 at Mykolas Romeris University.

Scientific Supervisor: Prof. Habil. Dr. Vygandas Kazimieras Paulikas (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Management and Administration, 03 S)

The doctoral dissertation will be defended at the Management and Administration Research Council of Mykolas Romeris University:

Chairman:

Prof. Habil.Dr. Stasys Puškorius (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Management and Administration, 03 S)

Members:

Assoc. Prof. Dr. Arūnas Augustinaitis (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Management and Administration, 03 S)

Prof. Habil.Dr. Vladislovas Domarkas (Kaunas Technical University, Social Sciences, Management and Administration, 03 S)

Prof. Habil. Dr. Vygandas Kazimieras Paulikas (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Management and Administration, 03 S)

Assoc. Prof. Dr. Alvydas Raipa (Kaunas Technical University, Social Sciences, Management and Administration, 03 S)

Opponents:

Assoc. Prof. Dr. Šarūnas Liekis (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Political Science, 02 S)

Prof. Habil. Dr. Borisas Melnikas (Vilnius Gediminas Technical University, Social Sciences, Management and Administration, 03 S)

The official defence of doctoral dissertation will be held at a public session of the Management and Administration Research Council on the 12th of March 2008, at 2 p.m., at Mykolas Romeris University, Room I-414.

Address: Ateities str. 20, LT-08303 Vilnius, Lithuania.

The summary of doctoral dissertation was sent out on the 12th of February 2008.

The doctoral dissertation is available for public reading in the National Martynas Mažvydas Library (Gedimino pr. 51, Vilnius, Lithuania) and Mykolas Romeris University's Library.

Temos aktualumas

Demokratijos plėtros sąlygomis Rytų ir Centrinėje Europoje vienu svarbiausiu tyrimo objektu žlugus Sovietų Sąjungai tampa demokratija. Skirtingų šalių mokslininkai atlieka lyginamuosius tyrimus, remdamiesi gausiais statistikos duomenimis ir originalių tyrimų rezultatais, ir taip formuluoja išvadas, pabrėždami efektyvios demokratijos plėtros galimybes. Tačiau daugiausia tyrimų apima Lenkiją, Čekiją, Slovakiją, Vengrijos Respubliką ar net Rusijos Federaciją, bet maža jų dalis yra siejama su Baltijos šalimis. Pažymėtina ir tai, kad nėra pakankamai analizuojamos demokratijos ir pilietinės visuomenės sąsajos bei nevyriausybinių organizacijų, kaip pilietinės visuomenės elemento, įtakos demokratijai identifikavimo dimensijos. Skirtingų šalių mokslininkai (A. Uhlin, T. Vanhanen, L. Diamond, D. Held, R. Dahl ir kiti) teigia, kad svarbiausia demokratijos prielaida yra pilietinės visuomenės gebėjimas mobilizuotis. Pabrėžiama, kad nėra taip svarbu užtikrinti, kad kiekvienas pilietis aktyviai dalyvautų politiniame procese, tačiau kiekvienas turi turėti tokią galimybę (A. Uhlin, 2004). Praktinėje veikloje pastebima, kad pilietinei visuomenei siekiant dalyvauti politinėje, socialinėje, ekonominėje ar kultūrinėje arenoje būtina pasitelkti nevyriausybines organizacijas, kurių veikla padeda įgyvendinti pilietinės visuomenės idėjas, tačiau šioje disertacijoje nagrinėjama ne nevyriausybinių organizacijų veikla, o tik jų sąsajos su demokratija.

Vis dėlto nepaisant gana gausių demokratijos tyrimų, pažymėtina, kad pilietinės visuomenės ir demokratijos santykių Baltijos šalyse tyrimų trūkumas socialiniuose moksluose skatina išsamiai analizuoti šį reiškinių, taikant bendrąsias pilietinės visuomenės ir demokratijos teorijas, aktualizuojant nevyriausybinių organizacijų vaidmenį.

Problemos formulavimas ir ištyrimas

Teigtina, kad nevyriausybinių organizacijų įtakos demokratijai dimensijų analizė kelia dvejopą dilemą: viena vertus, įtakos dimensijos galėtų būti conceptualizuotos ir integruotos į teorijų įvairovę, o kita vertus, turėtų būti atsižvelgta į Baltijos šalių charakteristiką istoriniame ir išskirtiniame teoriniame kontekstuose, o tai lemia tyrimo problemą: nevyriausybinių organizacijų įtakos, kaip visapusio socialinių mokslų reiškinių, demokratijai dimensijos, kurios gali būti teoriškai pagrįstos ir empiriškai ištirtos taikant kiekybinių ir kokybinių tyrimų priemones. Problema tirama pasitelkiant ne tik sisteminę mokslinės literatūros analizę, bet iškeliant ir konstruktyvius klausimus, kurie lemia ir tyrimo eigą: 1. Kokia tikimybė, kad nevyriausybinių organizacijos sustiprina demokratiją? 2. Kokie veiksniai labiausiai daro įtaką demokratijos plėtrai Baltijos šalyse, atsižvelgiant į nevyriausybinių organizacijų vaidmenį, ir kokie pastebimi Estijos, Latvijos ir Lietuvos skirtumai? 3. Kokia nevyriausybinių organizacijų

įtakos demokratijai efektyvumo kokybė ir kokie pastebimi Baltijos šalių skirtumai? Atsakymai į šiuos klausimus nėra akivaizdūs ir nesudėtingi. Jau tyrimo pradžioje galima daryti prielaidą, kad nevyriausybinių organizacijų daro įtaką demokratijai Baltijos šalyse, tačiau kokie tai įtakos veiksniai ir kurie yra svarbiausi šioje priklausomybės sistemoje nėra žinoma. Tyrimų šia tema ir teorinio pagrįstumo stoka ir skatina gvildinti tiriamąjį objektą.

Tyrimo dalykas

Disertacijos tyrimo dalykas — demokratijos ir nevyriausybinių organizacijų įtakos diskurso kontekstai visuomenės ir valstybės vystymosi kontekste.

Tyrimo hipotezė

Nevyriausybinių organizacijų, kaip pilietinės visuomenės realijos, turi įtakos demokratiniams procesams, kurie gali būti ištirti taikant kiekybinių ir kokybinių tyrimų priemones.

Tyrimo tikslas

Teoriškai pagrįsti ir empiriškai ištirti nevyriausybinių organizacijų įtaką demokratijai Baltijos šalyse, taikant kiekybinių ir kokybinių tyrimų priemones.

Tyrimo uždaviniai

Tikslo buvo siekiama sprendžiant tokius uždavinius:

1. Teoriškai pagrįsti demokratijos, pilietinės visuomenės ir nevyriausybinių organizacijų tarpusavio priklausomybę ir identifikuoti jų veiksnius daugiapakopių santykių kontekste.
2. Pagrįsti empirinio tyrimo metodologiją, taikant teorijų dermės dizainą, kurio pagrindą galima suvokti kaip kintamųjų giluminę tarpusavio priklausomybę, integruojant meta-analizę.
3. Numatyti kiekybinių ir kokybinių tyrimų priemones pilietinės visuomenės veiksams ir demokratijai Baltijos šalyse vertinti, ir atlikti būklės analizę, padedančią nustatyti bendrus demokratijos ir trečiojo sektoriaus tyrimo nepriklausomus kintamuosius.
4. Atlikti empirinį tyrimą, taikant atitinkamus metodus, kurie padeda konceptualizuoti demokratijos ir nevyriausybinių organizacijų tarpusavio sąsają ir įvertinti nevyriausybinių organizacijų įtakos demokratijai efektyvumą.
5. Apibendrinti teorinius bei empirinio tyrimo rezultatus pagrindžiant demokratijos ir nevyriausybinių organizacijų įtakos diskursą visuomenės ir valstybės vystymosi

kontekste bei paaiškinant rezultatų reikšmingumą demokratiniais procesais Baltijos šalyse.

Tyrimo metodai

Tiriant objektą labai svarbu pasirinkti tinkamą tyrimo metodiką. Darbe kompleksiskai taikomi įvairūs metodai leidžia išsamiai analizuoti demokratijos ir nevyriausybinių organizacijų sąsajas ir nustatyti įtakos veiksnius. Disertacijoje taikyti šie metodai:

Teoriniai: filosofinės, politinės, vadybinės, sociologinės, ekonominės, kultūrinės literatūros pasirinkta tyrimo tema studijavimas, analizė, lyginimas, apibendrinimas, kurie leido identifikuoti teorinį ir konceptualųjį demokratijos ir nevyriausybinių organizacijų santykį.

Empiriniai: kokybinių ir kiekybinių tyrimų derinys – kolektyvinių veiksmų teorijos pritaikymas, demokratijos kokybės ir trečiojo sektoriaus tvarumo vertinimas, padėjo ištirti tyrimo dalyko turinį ir nustatyti priklausomų ir nepriklausomų kintamųjų santykius; lyginamoji analizė laike ir erdvėje leido atskleisti nevyriausybinių organizacijų ir demokratijos santykio, sampratų schemas bei išryškinti įtakos konstravimui suteikiamas prasmes.

Statistiniai: meta - analizė atlikta SPSS 14.0 kompiuterine programa, taikant koreliaciją, regresiją, taip pat Sterdžeso formulę bei šviesoforo modelį, kurie leido sutelkti informaciją ir nustatyti bei interpretuoti nevyriausybinių organizacijų įtakos veiksnius, lemiančius demokratijos plėtrą, bei jų efektyvumą demokratijai.

Tyrimo naujumas ir originalumas

Mokslininkai (S. Drzyek, T. Holmes 2002; B. Kernén 2000; R. Kleinberg and J. A. Clark 2000; J. Garrard 2000, G. Pridgham 1997 ir kt.), tirdami demokratijos procesus Centrinėje ir Rytų Europoje, atkreipia dėmesį į partijų sistemas ir rinkimų procesus. Kita mokslininkų grupė (A. Uhlin 2006, P. Burnell 2004, R. Yuongs 2004) kelia klausimą, koks pilietinės visuomenės vaidmuo plėtojant demokratiją. Dažniausiai pilietinė visuomenė dominuoja kaip nepriklausomas socialinės realybės fenomenas, jos sąsajos su valstybe ar demokratijos plėtra nėra išsamiai tiriamos. Moksliniuose tyrimuose (V. Tismaneanu 2000; S. Dryzek and T. Holmes 2002) pilietinei visuomenei skiriamas dėmesys yra geografiškai ribotas, t. y. pilietinė visuomenė Rytų ir Centrinėje Europoje yra analizuojama vienpusiškai, neatsižvelgiant į valstybių skirtumus. Lyginamuosiuose tyrimuose (P. Burnell 2004; T. Vanhanen 1993, 2003; P. G. Coy 2001; B. Kleinberg 2000; W. Haerpfer 2002) daugiausia dėmesio skiriama šalims, kurios geografiškai yra arčiau Vakarų Europos teritorinės sienos, o tyrimuose, kuriuose užsimenama apie Baltijos šalį (A. Uhlin 2006; N. Gotz 2003 and M. Lagerpetz, E. Rikmann and R. Ruutsoo 2002), išryškėja nepakankamas mokslinis interesas. Išnagrinėjus šiuos šaltinius peršasi prielaida, kad

pilietinė visuomenė Baltijos šalyse yra silpna ir nemotyvuota, o trys Baltijos šalys yra panašios dėl bendros istorinės praeities ir išsamiau tyrinėti nėra priežasčių. Priešingai šiai nuomonei, darbe yra išryškinama Baltijos šalių įvairiapusė realybė, kuri skatina mokslinius tyrinėjimus šiame kontekste.

Nors pilietinės visuomenės tyrimų gausu, dauguma jų yra aprašomojo pobūdžio, vos kelėtoje jų taikytas lyginamasis metodas (T. Vanhanen 2003, J. Colomer 2000, Democratization; Demokratizatsiya). Ypač trūksta dėmesio pilietinės visuomenės veiklai Baltijos šalims įstojus į Europos Sąjungą tyrinėjimams. Šiame darbe mokslinis interesas telkiasi pilietinės visuomenės, kurioje mažiausias institucinis elementas yra nevyriausybinių organizacijų, santykio su demokratija analizei daugiapakopiamame kontekste. Pažymėtina, kad nevyriausybiniams organizacijoms nėra skiriama pakankamai dėmesio, jų aktyvumas, kaip komunistinio režimo žlugimo dalyvių, ypač analizuojamas pereinamuoju laikotarpiu (P. Coy 2001; A. Hudock 1999; G. Glenn 2001; A. Gasparini 1995; S. Roßteutscher 2005; A. Zimmer 2004), bet darbe aptariami vėlesnių nevyriausybinių organizacijų veiksmų įtaka demokratijos plėtrai.

Disertacijoje šios sąsajos nagrinėjamos ne tik taikant teorines koncepcijas ir tyrimo metodus, taikytus ir ankstesniuose tyrimuose, bet taip pat išryškinamas individualus požiūris į reiškinį, nustatant nevyriausybinių organizacijų įtakos demokratijai veiksmus taikant meta - analizę, adaptuojant pirminius ir antrinius įtakos veiksmus bei šviesoforo modelį. Taip pat remiantis teorine analize bei empirinio tyrimo rezultatais, numatytos tolesnės tikslingos nevyriausybinių organizacijų įtakos veiksmų efektyvumo kūrimo kryptys.

Disertacijos praktinė reikšmė

Disertacijoje nustatytos nevyriausybinių organizacijų įtakos demokratijai prielaidos padeda atpažinti, suprasti ir numatyti nevyriausybinių organizacijų įtakos veiksmus ir jų efektyvumo lygį demokratijai.

Tyrimo rezultatai ir siūlomos rekomendacijos leidžia viešojo ir trečiojo sektorių organizacijų atstovus tobulinti nevyriausybinių organizacijų įtakos veiksmų demokratijai efektyvumo instrumentų realizavimą.

Siūlomi pirminiai ir antriniai nevyriausybinių organizacijų įtakos veiksniai ir parengtas efektyvumo vertinimo modelis leidžia nustatyti trečiojo sektoriaus įtakos demokratijai problemas, kurias pašalinus būtų užtikrinta pilietinės visuomenės parama demokratijos plėtrai.

Disertacinio darbo struktūra ir apimtis

Disertaciją sudaro įvadas, keturios dalys, rezultatų apžvalga, išvados ir priedai.

Pirma dalis – teorinė. Nagrinėjami pilietinės visuomenės, demokratijos ir nevyriausybinių organizacijų santykių teoriniai pagrindai. Pateikiama pilietinės visuomenės, demokratijos ir nevyriausybinių organizacijų samprata. Išryškinami demokratijos modeliai, pilietinės visuomenės elementai ir jų veiksmas.

Antra dalis – metodologinė. Pagrindžiama meta - analizės tyrimo metodologija, leidžianti nustatyti ir interpretuoti nevyriausybinių organizacijų įtakos veiksnius demokratijai; lyginamoji analizė bei kiekybinių ir kokybinių tyrimų derinys pilietinei visuomenei ir demokratijai vertinti. Apibūdinamos kitos tyrimo priemonės (Sterdžeso formulė, pirminiai ir antriniai įtakos faktoriai, koreliacija, regresija, šviesoforo modelis), šaltinių ir duomenų patikimumas bei tyrimo procedūros ir eiga.

Trečia dalis – lyginamosios analizės ir kiekybinių bei kokybinių tyrimų derinio taikymo rezultatai. Interpretuojami pilietinės visuomenės bruožai Baltijos šalyse taikant kolektyvinių veiksmų teoriją, aptariami trečiojo sektoriaus plėtros ypatumai, nustatant kad ne visi trečiojo sektoriaus elementai nagrinėjamuoju laikotarpiu vystėsi darniai. Identifikuojami demokratijos vertinimo matai taikant kokybės indeksą ir atliekamas vertinimas objektyvuotu ir subjektyvuotu požiūriu.

Ketvirta dalis – meta - analizės rezultatai. Pateikiami meta - analizės rezultatai, reprezentuojantys skirtingus nevyriausybinių organizacijų įtakos veiksnius demokratijai Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje bei visame regione. Apibūdinamas ir taikomas šviesoforo modelis, kaip priemonė, identifikuojanti nevyriausybinių organizacijų įtakos demokratijai efektyvumo lygį, turintį įtakos Baltijos šalių ir viso regiono politikos formavimui ir demokratijos stiprinimo instrumentarijaus raiškai.

Rezultatų apžvalga

Teorinė ir empirinė diskusijos darbe parodė, kad nevyriausybinių organizacijų prisideda prie demokratijos plėtros, tačiau įvairiapusis prisidėjimas konstruoja sudėtingą dviejų reiškinių tarpusavio santykį, viena vertus, nevyriausybinių organizacijų įtraukimas gali turėti teigiamą poveikį, kita vertus, jis gali sukelti ir neigiamus padarinius. Taip pat pažymėtina, kad politiniame kontekste nevyriausybinių organizacijų gali turėti skirtingus politinius, socio - ekonominius bei kultūrinius interesus, o tai savo ruožtu lemia skirtingus įtakos veiksnius demokratijai.

Darbe pasitelkus demokratijos kokybės indeksą nustatyta, kad demokratijos plėtros tendencijos yra teigiamos, tačiau jos stokoja kokybės dėl mažėjančio piliečių dalyvavimo ir motyvacijos.

Tyrimė pilietinės visuomenės aktyvumui pagrįsti pasitelkta A. Oberschalo kolektyvinių veiksmų teorija. Ją remiantis daroma prielaida, kad piliečių motyvacija auga antruoju ir trečiuoju laikotarpiais, o šį augimą skatina bendras tikslas – visuomenės socialinė gerovė.

Tyrimė analizuojant trečiojo sektoriaus profesionalumą ir plėtrą, pasitelkiant nevyriausybinių organizacijų tvarumo indeksą, nustatyta, kad jo sudedamieji elementai nėra pakankamai išsamūs, o tai lėmė *po-elementų* išryškėjimą. Jų įtakos diskurso analizė parodė, kad trečiojo sektoriaus pažanga ne visose srityse yra sėkminga, o pažangos kriterijai daro įtaką vienas kitam.

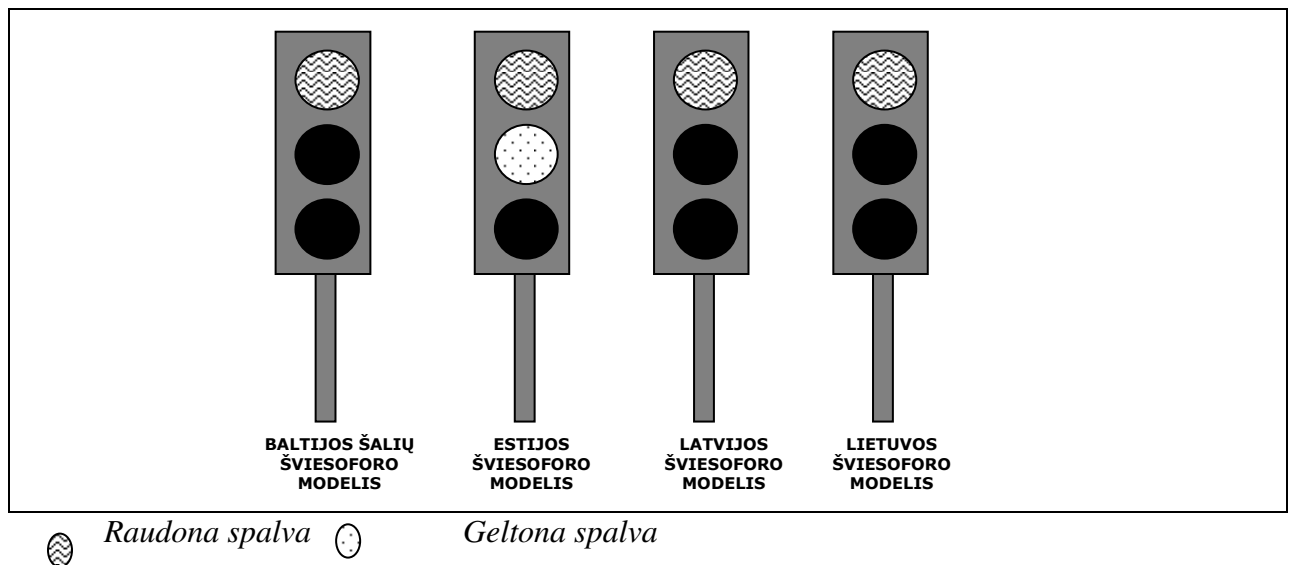
Tyrimo metu, analizuojant bendrą intervenciją tarp priklausomų ir nepriklausomų kintamųjų, taikoma koreliacija, ją taikant visiems kintamiesiems pristatyti 24 964 koreliacijų atvejai, o nepriklausomų ir priklausomų kintamųjų santykiyje analizuojami 1280 atvejai. Jų rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad priklausomi kintamieji visame Baltijos regione turi 69 bendrus nepriklausomus kintamuosius, Estijoje – 80, Latvijoje – 81, Lietuvoje – 75 kintamuosius. Nustatyti 34 bendri pirminiai įtakos veiksniai, darantys tiesioginę įtaką demokratijai, ir 36 antriniai įtakos veiksniai, kurie per trečiojo sektoriaus veiklą daro netiesioginę įtaką demokratijos plėtrai.

Tyrimo metu nustatant kintamųjų įtakos realiją buvo naudojama regresija, kurios rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad Estijoje nevyriausybinių organizacijų tiesiogiai daro įtaką demokratijai 31 būdu; Latvijoje – 15 būdų; Lietuvoje – 26 būdais; NVO netiesiogiai demokratijai įtaką daro Estijoje 28 būdais; Latvijoje – 22 būdais; Lietuvoje – 26 būdais.

Tyrimas parodė, kad toliau pateikti Estijoje 39 proc. tiesioginės įtakos veiksniai nėra išvystyti: viešieji ryšiai, nevyriausybinių organizacijų tinklų kūrimas, technologijų integracija, bendradarbiavimas su tikslinėmis grupėmis, įvairių paslaugų teikimas, populiarumas, o 39 proc. yra išvystyti tik iš dalies: finansavimas, atstovavimas, bendradarbiavimas. Latvijoje matoma, kad atitinkamai 60 proc. įtakos veiksmų, susijusių su atstovavimu, ryšių palaikymu, naryste, paslaugų įvairumu, nėra išvystyti, 40 proc. įtakos veiksmų, susijusių su vadybiniais gebėjimais, bendradarbiavimu, naryste, teisiniu reglamentavimu, išvystyti tik iš dalies. Lietuvoje atitinkamai 61 proc. įtakos veiksmų, susijusių su atstovavimu, bendradarbiavimu, strategine veikla, naryste, tinklų kūrimu, nėra išvystyti ir 30 proc. įtakos veiksmų: teisinis reguliavimas, finansavimas ir atstovavimas. Baltijos šalių regione 55 proc. įtakos veiksmų: narystė, informacijos centrų steigimas, finansavimas, strateginiai veiksmai, įvaizdis, technologijų integravimas, tikslinės grupės nėra išvystyti, o 42 proc. įtakos veiksmų, susijusių su teisiniu

reguliavimu, atstovavimu, finansų valdymu, bendradarbiavimu, paslaugų teikimu išvystyti tik iš dalies.

1 pav. Nevyriausybinių organizacijų įtakos demokratijai veiksmų lygmuo Baltijos valstybėse ir regione



Išvados

1. Socialinių mokslų disciplinų tyrinėtojai suformavo klaidingas prielaidas - taiko „vakarietiškus“ matavimo kriterijus, vertindami demokratiją ir pilietinę visuomenę Baltijos šalyse. Vertinant Baltijos šalis pirmiausia turėjo būti atsižvelgta į politinius, ekonominius bei kultūrinius veiksnius; antra, posovietinių šalių kaip vieneto traktuotė ir vienodų kriterijų taikymas yra nevisapusiško tyrimo požymis; trečia, socialinių mokslų demokratijos tyrimai dažniau apibūdinami kaip diskriptyvūs, o ne analitiniai – apibūdina demokratiją kaip tęstinį procesą, tačiau pažymi, kad būtina nustatyti demokratijos išsivystymo identifikavimo etapus, kadangi prieš šalį pavadinant demokratine, joje turi būti identifikuojami tam tikri kriterijai.
2. Demokratijos ir pilietinės visuomenės tyrimuose atliekama kiekybinė duomenų analizė ir tiesioginis duomenų traktavimas gali privesti prie klaidingų išvadų, todėl šiame kontekste kokybinio požiūrio svarba yra išskirtinė.
3. Remiantis atliktu tyrimu, prielaida, kad nevyriausybinės organizacijos *stiprina* demokratijos vystymąsi pasitvirtino iš dalies. Tyrimas patvirtino, kad šiame kontekste terminas *stiprina* keistinas į *daro įtaką* arba *veikia*.

4. Tyrimas leidžia daryti prielaidą, kad tarpusavio ryšiai Baltijos šalyse tarp trijų sektorių, t. y. viešojo, privataus ir trečiojo, netūrėtų būti siejami su *Rytų Europos* tarpusavio ryšių modeliu. Tai yra individualus tarpusavio ryšių modelis, kuris pagrįstai gali būti įvardijamas *Baltijos šalių modeliu*, apibūdinamas kaip „top-down“ pradedant viešuoju sektoriumi ir baigiant trečiuoju.

5. Tyrimas pagrindė teiginį, kad demokratijos ir trečiojo sektoriaus vertinimo matai nuolat evoliucionuoja ir, nepaisant įvairių teorinių schemų, nė vienas iš jų negali būti įvardijamas kaip visapusiškas. Disertacijoje siūlomas demokratijos vertinimo septynių kriterijų kompleksas: teisinė valstybė ir savivalda, dalyvavimas, laisvė ir lygybė, pilietinė visuomenė, ekonominės dimensijos, žmogiškasis faktorius ir kokybės indeksas.

6. Remiantis atliktu tyrimu galima teigti, kad, pirma, trečiasis sektorius daro įtaką demokratijos plėtrai Baltijos šalyse; antra, būdai, kaip nevyriausybinių organizacijų daro įtaką demokratijos vystymuisi trijose Baltijos šalyse, skiriasi; trečia, skiriasi ir demokratijos plėtrai daromos įtakos lygis. Nevyriausybinių organizacijų ir demokratijos vystymosi ryšiai yra netolygūs.

7. Nevyriausybinių organizacijų daro netiesioginę įtaką demokratijos plėtrai per antrinius šaltinius, t. y. poveikis yra daromas per nevyriausybines organizacijas, o jos savo ruožtu įvairiais aspektais daro įtaką demokratijos vystymuisi.

8. Nevyriausybinių organizacijų daromos įtakos demokratijos plėtrai Baltijos šalyse poveikis gali būti įvardytas kaip optimalus pasireiškus trisdešimt vienam įtakos veiksniai, tačiau remiantis atliktu tyrimu teigiama, kad dabartinėmis sąlygomis dauguma veiksmų arba pasireiškia iš dalies arba visiškai nepasireiškia.

Tyrimo rezultatų praktinis aprobavimas

Disertacijos tema paskelbtos publikacijos:

- Mačiukaitė-Žvinienė S. *Tarptautinė komunikacija plėtojant piliečių visuomenę Lietuvoje* // Informacijos mokslai. 2005, No. 33, ISSN 1392-0561. P.122 –130
- Mačiukaitė-Žvinienė S., Grigaliūnaitė J. *Pilietinė visuomenė Baltijos šalyse* // Viešoji politika ir administravimas. 2006, No.17, ISSN 1648-2603. P. 115 –124.

Pranešimai mokslinėse konferencijose ir seminaruose:

- Mačiukaitė-Žvinienė S. (Spalis 2005) *Nevyriausybių organizacijų organizacinė aplinka Baltijos šalyse: įtaka demokratijos procesams*. Europos doktorantų seminaras „Pilietinės visuomenės dalyvavimas Europos valdyje“, Manheimo universitetas, Manheimas, Vokietija.
- Mačiukaitė-Žvinienė S. (Rugsėjis 2006) *Demokratijos ir pilietinės visuomenės koncepcijos*, Europos doktorantų seminaras „Pilietinės visuomenės dalyvavimas Europos valdyje“, Manheimo universitetas, Manheimas, Vokietija.
- Mačiukaitė-Žvinienė S. (Kovas 2007) *Pilietinė visuomenė ir nauja nepriklausomybės epocha Baltijos šalyse*. Europos doktorantų seminaras „Pilietinės visuomenės dalyvavimas Europos valdyje“, Manheimo universitetas, Manheimas, Vokietija.

Scientific Approval of Research Results:

Scientific Publications:

- Maciukaite-Zviniene S., *International Telecommunication Developing Civil Society in Lithuania* // Informacijos mokslai No. 33, 2005, ISSN 1392-0561. P.122-130
- Maciukaite-Zviniene S., Grigaliūnaitė J. *Looking for Civil Society in the Baltic States* // Viešojo politika ir administravimas No.17, 2006 ISSN 1648-2603. P. 115-124.

Papers presented in International Conferences and Workshops:

- Maciukaite-Zviniene S. (October 2005) *Organizational Environment of NGOs in the Baltic States: Support for Democratization*. European Doctoral Workshop “Civil Society Involvement in European Governance”, Mannheim Center for European Social Research at Mannheim University, Mannheim, Germany.
- Maciukaite-Zviniene S. (September 2006) *Concept of Democracy and Civil Society*, European Doctoral Workshop “Civil Society Involvement in European Governance”, Mannheim Center for European Social Research at Mannheim University, Mannheim, Germany.
- Maciukaite-Zviniene S. (March 2007) *Civil Society And The New Independent “Era” In The Baltic States*, European Doctoral Workshop “Civil Society Involvement in European Governance”, Mannheim Center for European Social Research at Mannheim University, Mannheim, Germany.

GYVENIMO APRAŠYMAS

ASMENINĖ INFORMACIJA	SAULĖ MAČIUKAITĖ-ŽVINIENĖ el. paštas doktor@mruni.eu Gimimo data: 1979 m. birželio 12 d.
INSTITUCIJA	Mykolo Romerio universitetas Strateginio valdymo ir politikos fakultetas Politikos mokslų katedra Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius Tel. (8-5) 271 4589
IŠSILAVINIMAS	
2003–2008	Doktorantūros studijos, Politikos mokslų katedra, Strateginio valdymo ir politikos fakultetas, Mykolo Romerio universitetas
2001–2003	Viešojo administravimo magistro kvalifikacinis laipsnis, Europos Sąjungos politika ir administravimas, Lietuvos teisės universitetas
PROFESINĖ PATIRTIS	
2006–	Direktorė, Mokslo direkcija, Mykolo Romerio universitetas
2003–	Asistentė, Politikos mokslų katedra, Strateginio valdymo ir politikos fakultetas, Mykolo Romerio universitetas
2005–2006	Direktorės pavaduotoja, Mokslo direkcija, Mykolo Romerio universitetas
2003–2005	Doktorantūros studijų vedėja, Mokslo centras, Mykolo Romerio universitetas
STUDIJS IR STAŽUOTĖS UŽSIENYJE	
2000–2001	Greifsvaldo Ernst-Moritzo universitetas, Greifsvaldas, Vokietija
2004	Lilio po Science universitetas, Lilis, Prancūzija
2006	Manheimo universitetas, Manheimas, Vokietija
2007	Europos universitetų institutas, Florencija, Italija
KALBŲ MOKĖJIMAS	Anglų k. (puikiai); Rusų k. (puikiai); Vokiečių k. (gerai); Prancūzų k. (silpnai)

CURRICULUM VITAE

PERSONAL INFORMATION

SAULĖ MAČIUKAITĖ-ŽVINIENĖ

Email: doktor@mruni.eu

Date of Birth: 1979 June 12

INSTITUTION

Mykolas Romeris University
Faculty of Strategic Management and Policy
Department of Political Studies
20 Ateities str., LT-08303 Vilnius
Lithuania
Tel. +3705 271 4589

EDUCATION

2003–2008

Doctoral studies, Department of Political Studies,
Faculty of Strategic Management and Policy,
Mykolas Romeris University

2001–2003

Master Degree in Public Administration, European
Union Policy and Administration, Law University of
Lithuania

WORK EXPERIENCE

2006–

Director, Research Directorate, Mykolas Romeris
University

2003–

Assistant, Department of Political Studies, Faculty of
Strategic Management and Policy, Mykolas Romeris
University

2005–2006

Deputy-Director, Research Directorate, Mykolas
Romeris University

2003–2005

Head of Doctoral Studies, Research Directorate, Mykolas
Romeris University

STUDIES AND TRAINEESHIPS ABROAD

2000–2001

Arndt-Ernst-Moritz University, Greifswald, Germany

2004

University of Lille po Science, Lille, France

2006

University of Mannheim, Mannheim, Germany

2007

European University Institute, Florence, Italy

LANGUAGES

English. (excellent); Russian(excellent); Germany
(good); French (basic)

MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY

Saulė Mačiukaitė-Žvinienė

NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN THE BALTIC STATES: IMPACT ON DEMOCRACY

Résumé of Doctoral Dissertation

Problem Statement. Anyone trying to analyze the dimensions of the impact of non-governmental organizations on democracy in the Baltic States comparatively faces a double dilemma: on the one hand, dimensions should be conceptualized and integrated into a range of theories and, on the other hand, the characteristics of the system in these countries both referring to historical reality and theoretical exceptions have to be taken into sufficient considerations. The latter constructs the following *problem statement* – the impact of non-governmental organizations on democracy can be regarded from approach of social sciences as a comprehensive interconnection, on which could be based theoretical outputs and which can be analyzed empirically applying qualitative and quantitative measures and meta-analysis. The problem statement has been used to guide the thesis by principle research questions: 1. What are the chances of support of non-governmental organizations to democracy?; 2. Which are the factors contributing most to the development of democracy in the Baltic States referring to the role of non-governmental organizations, and what are the differences among the countries? 3. What is the quality of the impact of relations between non-governmental organizations and democracy in the Baltic States, and what are the differences among the countries?

The answers to these questions are definitely neither simple nor straight forward. They depend on the method of analysis and also on the empirical perspective applied in the exploration of these issues. Although it is still not certain in which of the three Baltic States the chances of support of non-governmental organizations to democracy exists, it is quite probable that in all three countries non-governmental organizations in one or another way impact democracy, although it is difficult to identify the exact set of factors which influence democracy. As for the answers to the third question, even though the number of research cases in the thesis is limited, it is clear that the variety of relations between democracy and non-governmental organizations and qualitative differences among the countries are quite significant. Finally, it is interesting to note that, although the thesis tries to answer these questions separately, especially the last two, in the empirical part of the thesis an attempt is presented to do this simultaneously,

however, the possible answers are not only theoretical but also practical. This is why, apart from using various theories in relation to dependent variables: DEMO group and NGO group, the influence on democracy and the means of impact are determined and measured by the application of *primary* and *secondary factors of influence*.

Subject of Research – impact discourses of the relationship between democracy and third sector in the context of society and state development factors.

Hypotheses of Research – non-governmental organizations being a part of civil society impact the democratic processes, which could be explored by employing qualitative and quantitative measures.

Aim of Research – evaluate analytically and empirically the impact of non-governmental organizations to democracy in the Baltic States by applying qualitative and quantitative measures.

Goals of Research:

1. Operationalize theoretical framework of democracy, civil society and non-governmental organizations, and define their elements in the context of multicultural evolution and multilevel relations.
2. Substantiate methodology of empirical research by applying combined theoretical approach, while reasoning the usage of meta-analysis for insight into relation between variables.
3. Construct qualitative and quantitative measures of evaluation of civil society activities and democracy in the Baltic States, and assess the state, which additionally helps to define the common independent variables to democracy and third sector.
4. Proceed with empirical research by applying correspondent methods, which help to conceptualize the relation between democracy and non-governmental organizations, supporting it by qualitative context and evaluating the significance of the non-governmental organizations' impact on the progress of democracy.
5. Summarize the theoretical and practical outcomes and explain the significance of the results to the democratic processes in the Baltic States.

Methods of Research:

1. Theoretical: exploration and analyses of political, economic, sociological, cultural, philosophical and other sources according to the chosen topic, comparison and generalization, which bring on the identification of a theoretical and conceptual relation of democracy and the third sector.
2. Empirical: usage of a mixture of qualitative and quantitative analysis-theory of collective actions, quality of democracy, sustainability of non-governmental organizations define the state of subjects and highlighted the realities for the construction of relations between dependent and independent variables, comparative analysis across time and space determine a reasonable approach of relation and conception between democracy and non-governmental organizations, and signify the meanings of impact constructions. and the application of the traffic light model determines the level of impact of non-governmental organizations to the development of democracy.
3. Statistical: application of meta-analysis amalgamates, summarizes and reviews quantitative research. Here quantitative descriptive analysis of data and case studies are performed by the SPSS 14.0 computer program practicing correlation and regression analysis, integrating Sturges formula and the traffic light model, they all help to condense information and determine the ways of impact of non-governmental organizations to the development of democracy including the level of effect.

Novelty and Originality of Research. The collapse of the Soviet Union provoked the emergence of intensive research on democracy and civil society in Central and Eastern Europe. In explorations of transition periods and democratization processes much attention is given to the analysis of party systems and electoral processes (S. Drzyek, T. Holmes 2002; B. Kernén 2000; R. Kleinberg and J. A. Clark 2000; J. Garrard 2000, G. Pridgham 1997 and others). Other researchers investigate the role of civil society (A. Uhlin 2006, P. Burnel 2004, R. Yuongs 2004 and others). It is common that civil society is seen as an independent form, therefore, its relationship to the state or the development of democracy is not analyzed comprehensively. Furthermore, civil society is usually examined as a geographically limited unit, i. e. country specific. (V. Tismaneanu 2000; S. Dryzek and T. Holmes 2002). Usually, the scholars focus on Poland, Hungary or the Czech Republic, sometimes even Eastern countries like Albania or Serbia appear, which geographically do not belong to “European family”. There are several case studies on Russia (A. B. Evans 2006;

A. Uhlin 2006 and others), a variety of research on comparative studies of civil society in Poland, Hungary, Romania and the Czech Republic (P. Burnell 2004; T. Vanhanen 1993, 2003; P. G. Coy 2001; B. Klienbergh 2000; W. Haerpfer 2002), whereas the Baltic States have received less scientific interest (A. Uhlin 2006; N. Gotz 2003 and M. Lagerpetz, E. Rikmann and R. Ruutsoo 2002 *on Estonia*). Could a primary conclusion be drawn that civil society in the Baltic States is weak and unmotivated, all three countries are similar due to common history, and there is not much space for investigation? Contrary to popular belief, the thesis proclaims that the Baltic States is a challenging area for scholarly exploration, and each country is individual.

The research on civil society activities in post-communist countries in many projects has remained descriptive, only a few comparatives (T. Vanhanen 2003) or game theory applications (J. Colomer 2000) appear. Much research seems to have been done on transition periods (Journal Democratization from 2002 and Demokratizatsiya from 2000), however, almost none on these issues after the Baltic States joining the EU.

It should be highlighted that the topic of this thesis itself and its theoretical and practical framework are strongly influenced by the research trends of prof. Dr. Beata Kohler Koch and her team of researchers Dr. Susan Stewart, Dr. Thorsten Hüller, Peter Kotzian and etc. The analyses made by the above scholars define the relation between civil society and democracy from the multilevel approach, where non-governmental organizations despite the fact that they are the lowest component in this relation, are the mean to fostering democracy.

The literature on democracy or civil society defines that major actors in civil society are non-governmental organizations. It is true, that Baltic non-governmental organizations have not received much scholarly attention: few scientific articles, reports and few cases of deeper analyses (A. Uhlin 2006; V. Tismaneanu 1990), contrary to other countries of Central and Eastern Europe (P. Coy 2001; A. Hudock 1999; G. Glenn 2001; A. Gasparini 1995; S. Roßteutscher 2005; A. Zimmer 2004). Non-governmental organizations are presented as active actors for transformation of the communist regime, in few cases only as participants of philanthropy; however, almost none of them investigate the impact of non-governmental organizations to democracy.

This thesis is based upon, and applies some of the theoretical assumptions on democracy and civil society. Although being a regional study of transformation on relations between democracy and non-governmental organizations it applies study methods and theoretical concepts developed during previous transitions to democracy or those appearing at the beginning of our century. Finally, the individual view on the issues analyzed is expressed by using meta-analysis, and parallel, it is experimented with new means by inventing *primary and secondary factors of non-governmental organizations' impact*, and *traffic light model*, which

determine the scheme of comprehensive relation between democracy and non-governmental organizations.

Structure of the Thesis. The thesis is composed of an introduction, four parts, and a conclusion, suggestions for further research, bibliography and annexes.

The *first part* analyses the theoretical framework of relations between civil society, democracy and non-governmental organizations. The theoretical approaches of civil society, democracy and non-governmental organizations are presented. Emphasis on models of democracy and elements of civil society activities is outlined.

The *second part* is methodological. The usage of meta-analysis for the determination of the ways of impact of non-governmental organizations on democracy is grounded, comparative analysis and mixture of qualitative and quantitative analyses for exploration of the state of civil society and democracy are applied. Additional methods of research are explained, for instance, Sturges formula, primary and secondary impact factors, correlation, regression, the traffic light model, also viability of data and sources are presented. The cycle of research is characterized.

The *third part* – results of comparative analysis and a mixture of quantitative and qualitative analyses. It interprets the characteristics of civil society in the Baltic by applying the *theory of collective actions* from the transition period till our days, and explores the emergence and development of the third sector, defining that not all of its aspects have developed progressively during the periods determined. Moreover, the measures of democracy are addressed and an *index of quality* for the evaluation of the state of democracy in the Baltic States is established considering objective and subjective contexts.

The *fourth part* – results of the meta-analysis. Results of the meta-analysis are presented, which represent different ways in which non-governmental organizations impact on democracy in Estonia, Latvia, Lithuania. The *traffic light model* is explained, as a mean for identifying the level of non-governmental organizations' influence on democracy, which emphasizes the state of impact in all three countries, and the Baltic States as a whole region.

Conclusions

1. The review of the theoretical output led to the assumption that research of social science disciplines on democracy and civil society activities of the Baltic States brought to misleading assumptions, where the evaluation of democracy and civil society is conducted by the application of “western” elements into the environment of Baltic States transition, but here political, economic and social or even cultural achievements had to be evaluated first; secondly the description of the former post-soviet countries as one unit and their equal treatment is not a

correct position for comprehensive research; thirdly social science studies on democracy when being more descriptive than analytical, describes democracy as a continuous process, however, cut points and thresholds for identification of democracy are necessary, because there are certain criteria to be achieved by the state, before it can be called democratic.

2. The research assumed, that the application of quantitative data and direct reading may bring to incorrect outcomes, therefore a qualitative approach should be taken into consideration and remain of highest importance.

3. The research showed that the assumption that non-governmental organizations *support* the democratic process is partially incorrect; it is suggested introducing in this case such concepts as *impact* or *influence* instead of *support*.

4. The research brought the assumption that interconnection between three sectors: government, private and third sectors in the Baltic States should not be related to an *Eastern type* of interconnection; it is suggested that the Baltic States have their own individual type, which could be called *Baltic type*, of interconnection between sectors, where the distribution of influence is related to a downtrend approach starting with the government and ending with the third sector.

5. The research perceived that the measures for democracy and the development of the third sector have always remained evolutional, despite the majority of theoretical schemas none of them could claim to be the comprehensive ones without incorporating practical reflections, therefore seven criteria for assessment of democracy were suggested: rule of law and self-governance, participation, freedom and equality, civil society, economical dimensions, human factors, index of quality.

6. The research showed, firstly, that the third sector does impact democracy in the Baltic States, secondly that in all three countries the ways in which NGOs influence democracy differ, thirdly as well as the level of influence towards democracy. Moreover, it highlighted that the relation between non-governmental organizations and democracy is an unevenly developing process.

7. The research gives the opportunity to assume that there are additional ways of NGOs to impact democracy through secondary resources, on the one hand secondary impacting factors influence democracy directly, however, on the other hand their influence could be filtered through NGOs, expressing the following chain: while external factors impact NGOs, the latter in addition influence democracy from a different perspective.

8. The research assumed that the optimal model of relation between non-governmental organizations and democracy in the Baltic States should have thirty one most effective and

qualitatively developed impact realities; however, the present situation shows that the majority of factors has partial impact or is not developed in relation to democracy.